

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA KREATIV YONDASHUVLAR ASOSIDA
MA’NAVIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH**

Arziev Shinabat Abdiraxmanovich – *pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori*

arzievshinabat020@gmail.com

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

**ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ У БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ
НА ОСНОВЕ КРЕАТИВНОГО ПОДХОДА**

Арзиев Шынабат Абдирахманович – *доктор философии по педагогическим наукам*

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

FORMING SPIRITUAL VALUES IN FUTURE TEACHERS BASED ON CREATIVE APPROACHES

Arziev Shinabat Abdirakhmanovich – *Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences*

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

Tayanch so‘zlar: kreativ yondashuv, ma’naviy qadriyatlar, bo‘lajak o‘qituvchi, kreativ kompetentlik, qadriyatli yondashuv, innovatsion pedagogik texnologiyalar, ma’naviy-ma’rifiy faoliyat, kasbiy kompetentlik, interaktiv metodlar, pedagogik ta’lim.

Rezyume. Maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarda kreativ yondashuvlar asosida ma’naviy qadriyatlarni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilingan. Unda pedagogik ta’lim jarayonida kreativ kompetentlikni rivojlantirish, qadriyatli yondashuvni takomillashtirish hamda ma’naviy-ma’rifiy faoliyatni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, sharq mutafakkirlarining pedagogik merosi va zamonaviy interaktiv metodlar orqali talabalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari ochib berilgan. Maqolada kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni bo‘lajak o‘qituvchilarning ma’naviy barkamolligi, mustaqil fikrlashi va kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Ключевые слова: креативный подход, духовные ценности, будущий педагог, креативная компетентность, ценностный подход, инновационные педагогические технологии, духовно-просветительская деятельность, профессиональная компетентность, интерактивные методы, педагогическое образование.

Резюме. В статье анализируются научно-теоретические основы формирования духовных ценностей у будущих педагогов на основе креативных подходов. Освещаются вопросы развития креативной компетентности, совершенствования ценностного подхода и организации духовно-просветительской деятельности на основе инновационных педагогических технологий в системе педагогического образования. Также раскрываются педагогические возможности формирования национальных и общечеловеческих ценностей у студентов посредством использования наследия восточных мыслителей и современных интерактивных методов обучения. Обосновывается, что образовательный процесс, организованный на основе креативного подхода, способствует развитию духовной зрелости, самостоятельного мышления и профессиональной компетентности будущих педагогов.

Key words: creative approach, spiritual values, future teacher, creative competence, value-based approach, innovative pedagogical technologies, spiritual and educational activities, professional competence, interactive methods, pedagogical education.

Summary. This article analyzes the scientific and theoretical foundations for the formation of spiritual values in future teachers based on creative approaches. It highlights the issues of developing creative competence, improving value-based approaches, and organizing spiritual and educational activities through innovative pedagogical technologies within the educational process. The article also reveals the pedagogical possibilities of forming national and universal human values in students through the heritage of Eastern thinkers and modern interactive teaching methods. It is substantiated that an educational process organized on the basis of creative approaches contributes to the development of spiritual maturity, independent thinking, and professional competence in future teachers.

Kirish Bugungi globallashuv va raqamli transformat-siya sharoitida pedagogik ta’lim tizimi oldiga bo‘lajak o‘qituvchilarni nafaqat kasbiy jihatdan kompetent, balki yuksak ma’naviy fazilatlariga ega shaxs sifatida tayyorlash vazifasi qo‘yilmoqda. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti pedagogdan innovatsion fikrlash, kreativ yondashuv, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik hamda ijtimoiy mas’uliyat kabi sifatlarni talab etadi. Shu jihatdan bo‘lajak o‘qituvchilarda ma’naviy qadriyatlarni kreativ yondashuvlar asosida shakllantirish pedagogika fanining dolzarb ilmiy-amaliy muammolaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Ma’naviy qadriyatlar insonning axloqiy dunyoqarashi, ijtimoiy faoliyati, madaniy tafakkuri va shaxsiy kamolotini belgilovchi muhim omildir. Ayniqsa, pedagog shaxsida ma’naviy yetuklikning shakllanganligi ta’lim-tarbiya

samaradorligini oshirishda asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. Chunki o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi mutaxassis, balki yosh avlod uchun ma’naviy namuna vazifasini ham bajaradi. Shu sababli oliy pedagogik ta’lim tizimida talabalarni ma’naviy barkamol, kreativ va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalash zarurati ortib bormoqda.

Metodologiya. Mazkur tadqiqotda bo‘lajak o‘qituvchilarda kreativ yondashuvlar asosida ma’naviy qadriyatlarni shakllantirish mazmunini takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari o‘rganildi. Tadqiqot jarayonida nazariy, empirik va statistik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot davomida ma’naviy tarbiya jarayonida kreativ pedagogik texnologiyalarning samaradorligi aniqlanib, ularni ta’lim tizimiga integratsiya qilish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Adabiyotlar tahlili. Ma'naviy qadriyatlar va kreativ pedagogika masalalari ko'plab mahalliy hamda xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, Sharq mutafakkirlarining ilmiy-pedagogik qarashlari ham ushbu jarayonning muhim metodologik asoslaridan biridir. Abu Nasr Forobiy inson kamolotini ilm va axloq uyg'unligida talqin qilgan bo'lsa [1], Abu Rayhon Beruniy yoshlarni ezgulikka, bilim olishga va halollikka undagan [2]. Alisher Navoiy asarlarida komil inson g'oyasi yetakchi o'rin egallaydi [3]. Abdulla Avloniy esa tarbiya masalasini millat ravnaqi bilan bog'liq holda yoritgan [4]. Ushbu ilmiy-ma'naviy merosdan zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida foydalanish talabalarida milliy o'zlikni anglash, ma'naviy immunitet va ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda kreativlik tushunchasi insonning yangicha fikrlashi, noodatiy yondashuvlarni ishlab chiqishi va innovatsion g'oyalarni ilgari surishi bilan izohlanadi. N.S.Saidahmedov [5], N.M.Egamberdiyeva [6], B.X.Xodjayev [7], N.A.Axmedova [8] va boshqalar tadqiqotlarida pedagogik kreativlik hamda ma'naviy tarbiya masalalarini o'rgananlar. Ularning ilmiy ishlarida bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar va interaktiv metodlarning ahamiyati yoritilgan.

Muhokama. Kreativ yondashuv zamonaviy pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u ta'lim jarayonini yangicha tashkil etish, innovatsion metod va texnologiyalarni qo'llash hamda talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kreativlik shaxsning nostandart fikrlashi, yangi g'oyalarni ilgari surishi va mavjud muammolarga samarali yechim topa olish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Shu bois bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetentlikni shakllantirish ularning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning muhim omili hisoblanadi.

Pedagogik ta'lim jarayonida kreativ metodlardan foydalanish talabalarining mustaqil fikrlashi, refleksiv yondashuvi va ma'naviy tafakkurini rivojlantiradi. Xususan, muammoli vaziyatlar yaratish, loyiha asosida ishlash, interaktiv topshiriqlar, debat va trening mashg'ulotlari orqali talabalar o'z fikrini erkin ifodalash, tahlil qilish va xulosa chiqarishga o'rganadi. Bunday faoliyat esa ularda ma'naviy qadriyatlarga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi.

Bo'lajak o'qituvchilarda ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirishda qadriyatli yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur yondashuv asosida talabalarida milliy an'analar, tarixiy meros, insonparvarlik, vatanparvarlik va axloqiy mas'uliyat kabi fazilatlar shakllanadi. Pedagogik faoliyat davomida o'qituvchining ma'naviy qiyofasi va axloqiy madaniyati yosh avlod kamolotiga bevosita ta'sir

ko'rsatadi. Shu sababli bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda ma'naviy-axloqiy tarbiyaga ustuvor yo'nalish sifatida qarash zarur hisoblanadi [1].

Bugungi kunda ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va multimedia vositalarining kirib kelishi kreativ pedagogik faoliyat imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Elektron ta'lim platformalari, virtual seminarlar, raqamli resurslar va innovatsion metodlardan foydalanish talabalarni faol ta'lim subyektiga aylantiradi. Ayniqsa, multimedia materiallari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalar tafakkurini faollashtirib, ularda mustaqil tahlil qilish va kreativ qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan ma'naviy-ma'rifiy faoliyat talabalarining kommunikativ kompetensiyasi va ijtimoiy faolligini ham rivojlantiradi. Jamoaviy loyiha ishlari, kreativ taqdimotlar va innovatsion pedagogik mashg'ulotlar orqali talabalar hamkorlikda ishlash, fikr almashish va ijtimoiy muammolarga faol munosabat bildirish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Bu esa ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatida samarali kasbiy kommunikatsiyani ta'minlaydi.

Natijalar. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan pedagogik jarayon bo'lajak o'qituvchilarning ma'naviy va kasbiy kompetentligini rivojlantirishda muhim natijalar beradi. Kreativ metodlardan foydalanish talabalarining ta'lim jarayonidagi faolligini oshirib, ularni mustaqil va erkin fikrlashga undaydi. Ayniqsa, interaktiv mashg'ulotlar va innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida olib borilgan darslarda talabalarining ma'naviy qadriyatlarga nisbatan ongli munosabati kuchayadi.

Shuningdek, kreativ faoliyat orqali talabalar o'zining ichki imkoniyatlarini namoyon etish, muammolarni tahlil qilish va zamonaviy pedagogik vaziyatlarga moslashish qobiliyatiga ega bo'ladi. Bu esa kelajakdagi pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar, multimedia vositalari va elektron resurslardan foydalanish esa talabalarining refleksiv fikrlashi, kreativ salohiyati hamda ma'naviy dunyo-qarashini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Natijada bo'lajak o'qituvchilarda ma'naviy barkamollik, kreativ kompetentlik, kasbiy mas'uliyat va innovatsion fikrlash kabi muhim sifatlar shakllanadi. Bu esa zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor maqsadlariga mos keluvchi pedagog kadrlarni tayyorlash imkonini beradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarda kreativ yondashuvlar asosida ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish pedagogik ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kreativ pedagogik texnologiyalar talabalarining ma'naviy tafakkuri, ijodiy fikrlashi, kasbiy kompetentligi va ijtimoiy faolligini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi», 2004.
2. Abu Rayhon Beruniy. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – Toshkent: «Fan», 1968.
3. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2019.
4. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: «O'qituvchi», 1992.
5. Saidahmedov N.S. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. Darslik. – Toshkent: «Fan», 2003.
6. Egamberdiyeva N.M. Talabalarni shaxsiy va kasbiy ijtimoiylashtirish nazariyasi va amaliyoti. O'quv qo'llanma. – Toshkent: «Fan va texnologiya», 2009.
7. Xodjayev B.X. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: «Tafakkur bo'stoni», 2017.
8. Axmedova N.A. Bo'lajak o'qituvchilar ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda umuminsoniy qadriyatlarning ahamiyati. // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. 2022. Tom 2. №2. – P. 695-700.